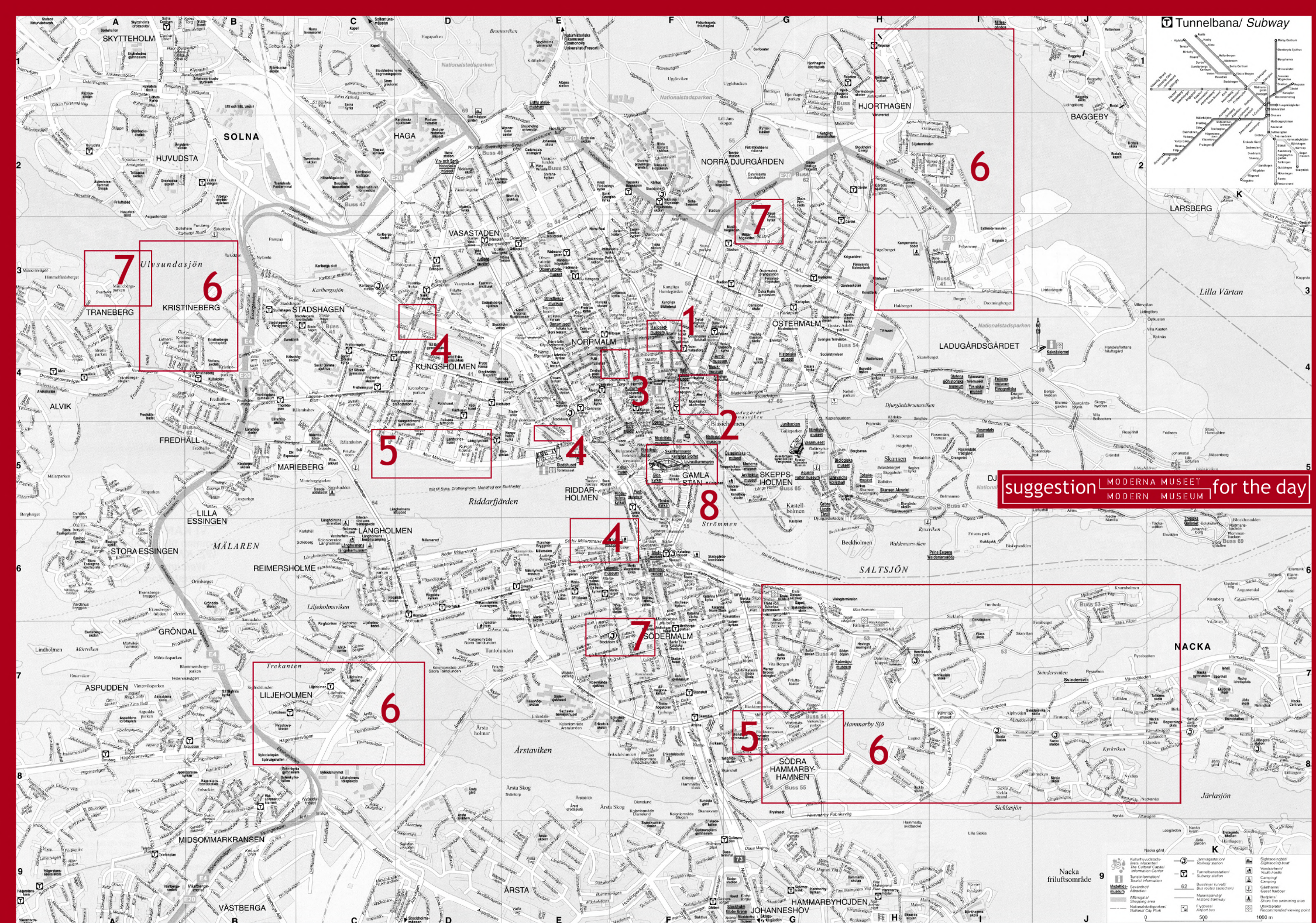




Ulrika Karlsson_architect suggests

"You should have a look at Stureplan, in the very center of the city. It is an example of highly commercial urban space which is under permanent development and in perpetual change. It is a kind of Times Square of Stockholm. Stureplan is a place which represents the idea of obsolescence of the urban space. The general building structure of the place is still from the 19th century, although the ground floor situation is constantly changing. Alongside with the idea of a permanent change of the city center I would like to point out specially the change of the wall as one of the basic architectural elements. What is its function today? It used to provide privacy and division of different functions, it was a solid border between inside and outside. But during the last century its function, especially in the urban space, has changed much, which is very visible on Stureplan. Wall is dissolving into a *display* and the spaces behind it are becoming *showrooms*. The inside is the outside and the other way around. Safety, which was usually protected by a thick wall, is now provided by surveillance cameras and other systems (credit cards, climate control etc). The solid, material wall is disappearing and the use and the appearance of the wall is transforming. At Stureplan we can clearly see the city becoming a *showroom* and the public as part of the display. *Showrooms* are having the goods only on display and if you want to buy them you have to order them. This is already a common way when we are shopping a car, furniture, etc. It seems that in the future this way of shopping will become more and more in use also for other everyday goods. Since the space for display needs less space than the normal shop and the space in the center of the city is getting more and more expensive, the *showroom* is an economic solution. Many of those examples you can already see at Stureplan and around that area. Stureplan is also one of the few places in Stockholm where you can experience density... but you have to be there at 3.00 a.m. on the weekends!"

Bo Stockman_architect suggests

"I would like to focus on the South East edge of Södermalm, the area which has been just recently under development. It is stretched alongside the waterfront from Skanstull to the east up to Danviksbron. Here you can see the whole history of the Stockholm housing development from the late 70s until now. The site on the east side is in fact still under construction. The whole development on the South East edge of Södermalm has reference in the history. It seems like the city officials are strongly convinced that the only way to enlarge Stockholm is to sample the architecture typology from the inner city and paste it on another place. Their main concern how to initiate life within new structures is brought down to the level copy-paste operation not being aware of another place, another situation, another time and another context. For example we can find the original buildings which were used as a sample for Norra Hammarbyhamnen development. The originals were built in the late 20s and are placed alongside Norr Mälärstrand. I think it would be interesting to see both sites at the same day to be able to understand this paradox. The general typology of the buildings is the same except that there is a big difference between Norra Hammarbyhamnen and Norr Mälärstrand site. The main paradox is created in the organization of the public space around the buildings. You can notice the problem that is created in the recent development and solved very well in the development from the 20s. The ground floor which is on the same level as the street is in Norra Hammarbyhamnen private and therefore creates a conflict with the public space just in front of it. There are also other unresolved situations caused by the form which is simply taken over from the history. I am sure you will understand what I am talking about when you visit the site."

suggestion MODERNA MUSEET
MODERN MUSEUM **for the day**

Moderna Museet
BOX 16382 SE - 103 27 Stockholm Sweden
T: 46 8 51 95 52 00 F: 46 8 51 95 52 10
www.modernamuseet.se
visiting address: Skeppsholmen

A round table discussion about the architecture and city planning of Stockkholm will be held in Moderna Museet at the end of August, 2000

© 2000 Apoloniya Šušteršič apolonijas@hotmail.com

.uk

Peter Hallen_designer / architect suggests

"Rather than one site I would prefer to point out the strategies which today are used by politicians and city architects when they are planning our future in the city of Stockholm. They claim to know public opinion better than anyone else in the city therefore they are the only ones who can decide about its future as well. The only issue they can handle when you apply for a building permission is the quantity - never the quality. One of the sites (one of many) which at the moment is under discussion is Nybroplan. I am using it as an example of how the city officials are (miss)-representing their power and their own desire to design. Nybroplan is situated just in the beginning of Nybrogatan at Nybroviken, in front of Dramatiska teatern (the Royal DramaticTheatre). Maybe you have noticed that there is a little building site at the moment. They are organizing a place which should be dedicated to Raoul Wallenberg, a Swedish diplomat who saved many Jewish people from the Nazis during the 2nd WW. At the time he was based in Eastern Europe he was giving out Swedish passports to the Jews who wanted to escape from the Nazis. He managed to save many lives. After the war was finished, Raoul Wallenberg was arrested by the Russians and transported to Russia, from where he never returned. The city of Stockholm decided to dedicate a place to Raoul Wallenberg and to name a place after him. They published a competition for artists to conceptualize the place of memory, to make his spirit present also in the future. After the decision to name the place Raoul Wallenbergs Torg they suddenly took another decision to name only a small part of Nybroplan after him. And here the ambivalence started. The whole place or just a small part? The Danish sculptor Kirsten Ortwed won the competition with a very beautiful and sensitive proposal which was an urban design for the whole space of Nybroplan. The jury that composed of prominent professionals agreed upon her proposal as the best. But... at the end she is not the one whose idea will be realized in the end. Why? Again, as so many other times, the "Beauty commission" (Skönhets Rådet) of the city of Stockholm decided to stop the process and the city architects stepped into the picture to do another proposal without the appointed artist. What you will see now at Nybroplan I don't know... Not so much, I am afraid. Nothing that city of Stockholm could be proud of, nothing that I as professional could show you. Everything was "pot on the ice" as we say up here and it is almost impossible to get any information about the project from the city."

Per Glembrandt_architect suggests

"I would like to point out many sites and places: the waterfront of Liljeholmen, from Gröndal to Årsta, the whole area of Södra Hammarbyhamnen, continuing to Henriksdal and Kvarnholmen. And in the north the free harbour area from Ropsten to Loudden. These are all industrial harbour areas and situated quite close to the city center, only 4-6 km away from the Modern Museum on Skeppsholmen. I could actually talk about the whole suburban ring near downtown Stockholm - as potential areas for development close to the city. In the beginning of the 90s, during the recession, the political planning view was that Stockholm shouldn't grow any more. The city politicians decided to allow new building only on already exploited ground, and the remaining green spots around Stockholm should be preserved. Now, with the booming economy, Stockholm is growing anyway, and is in desperate need of housing. The areas I mentioned are therefore the only politically possible sites for future development. In one way this is a pity. These places often have a fantastic atmosphere. Frihamnen, for example, with it's mix of oil cisterns, passenger ships and new media companies. In another way it's an opportunity. The demand for apartments is enormous. And most of all for downtown or close-to-downtown apartments. Though, I think that before developing these areas, we should examine their own possibilities and not just regard them as if they were only to be part of the traditional center. First of all, the suburban conditions differs from the center. Streets and rails go their own ways. Connections with surrounding areas are scarce. For this reason through-passers will be few, which will not provide for a rich urban life. Secondly, life in society has changed. We are not the same people as those who built the traditional center. We have partly other needs, other preferences, other dreams and so on. It's not a solution for the future to develop the close-to-downtown areas with a suburban density, and with buildings imitating the 20s or the 30s - which is the case now. We can also create history! Stockholm will not cease to grow and since we don't have an endless supply of possible building sites, I would suggest development with a much higher density around the city. And really high buildings. The great number of people that could live there would also provide for a certain concentration, a critical mass, which is necessary for the development of a network of other urban functions, like shopping, culture, services, etc - functions which make the place alive and urban. The development of high-rises can also be ecological and efficient, using new technology. One can even think of having a garden on the 25th floor. You can imagine the view over the city and the archipelago from a highrise...it would be spectacular!"

IGLOO_architects suggest

"Have a look at the newly built interspace between the second and the third of the Hötorget high-rise office blocks. It is in the center of the city... and for us it is a scandal going on there. Why? Because of a privatization of the public space. It used to be a public street and now it is an indoor galeria which is closed during the night. The place is a perfect example of market economy overruling democracy. And what is going on? In issue nr 1/99 of the repulsive rag *Handelskammartidningen* (published by *StockholmsHandelskammare*, the Stockholm Chamber of Commerce), one gets the impression that the main problem is the fact that Sergels Torg (and the rest of the city) belongs to all of us. *Handelskammartidningen* writes "A great part of the square is neither indoors nor outdoors..." Consequently it becomes difficult to control them. In 1992, the Stockholm City Council appointed a committee to "solve the problems" of Sergels Torg. The committee was made up of representatives from *Stadsbyggnadskontoret* (the Office of City Planning), *Kulturhuset* (the Stockholm Cultural Centre), *Gatu-och fastighetskontoret* (the City Real Estate and Traffic Administration), *Handelskammaren* (the Chamber of Commerce), *Köpmannaförbundet* (the Federation of Trade), *Cityföreningen* (the City Association)and a number of landlords. This rather biased committee eventually decided to recommend that the square would be covered. *Handelskammartidningen* was surprised to find that the decision was controversial. The troublesome public opinion forced the committee to come up with a compromise- Hästkogången (a passage between Sergels Torg and the shopping centre Gallerian) was to be glazed-in and become an indoor shopping mall "with business hours set by its partners". Partners? Who are they going to be? How does a public space become private property? We've tried to get an answer to the question of selling every mans land, but employed at *Gatu och Fastighetskontoret* just replied "What strange questions... I don't know..." But according to *Handelskammartidningen* it does not seem likely that the compromise will be implemented , either. And that is unfortunate, according to the paper, "beacuse a proposal has been put forward that everyone has accepted." Everyone? Accordin to an opinion poll in autumn 1998, 54 % of the inhabitants of Stockholm wanted Sergels Torg preserved as it is, and not replaced with shops and flats. 13 % said that they didn't know, and 33 % thought that shops and flats was a good idea. It is true that everyone has the right to put forward comments relating to proposals from the Office of City Planning, but all comments apart from those from the parties concerned can be disregarded. Thus, in the time between local elections we have no legal right to influence what is happening to OUR city (unless you're a landlord or a tenant). The right to move and congregate in public streets is under threat. The right to hide, whisper and to conceal oneself can no longer be taken for granted. The right to move between buildings should be as inviolable as *Allemansrätten* (the Right of Public Access). We demand a right of public access to urban places. Now."

Sven Svensson_architect suggests

"I would suggest making a kind of conclusion from the historical references. A modest proposal: Let's finish our history at the end of the 70s. Everything which was built until the end of the 70s belongs to history - belongs to the historical city. I would start with the edge 0 from the 80s onwards and would suggest looking closely at the buildings, especially/residential/neighborhoods which were built at that time. How do they function after getting some kind of life? Where are they situated? Who lives there? Is this contemporary living? Are these surroundings comparable with people and music from early 80s? Go and have a closer look at the area called Minneberg in Traneberg. You can cycle there over the new bridge which will be open this summer. It would be a nice route from Skeppsholmen through the center into Kungsholmen, along the river to Tranebergsbron. This housing development is placed on a very valuable site along the shore and into the park, with a fantastic view of Kristineberg. The other residential neighborhood I would like to point out is behind Försvarshögskolan called Starrbäcksången in the north part of the city. You can see on the map that it is a remarkable building structure - all in circles. This one is very close to the inner city and therefore on a very good site. Even more in the center is the neighborhood Södra Station on Södermalm, with a big green place in the middle, but with sometimes scary architecture surrounding it. These 80s neighborhoods differs but have some basics in common. They are placed in spectacular surroundings, either on waterfronts or very central in the city. They are designed with some kind of obsession with historical references which are not related to the context of the site itself. They sometimes want to be kings' palaces. And unfortunately, they also create a similar empty atmosphere. But I would like you to travel by bike from Moderna Museet to look at Minnebergsparken and try to find a café there where you can sit down and maybe meet with the locals. Success!"

N.O.D. - nature oriented design suggests

"The former "Vin & Sprit" area at Liljeholmen is at the moment one of the next developing areas in Stockholm. A big building company called JM from Sweden bought parts of the site, the waterfront on Sjövikskajen and Årstadalshamnen, where our office along with other architect offices are situated now. The plans for developing this area are already prepared and what you see today is already history. The worse scenario is that the development will wipe off everything existing, all this existing cultures of the place and will just build housing all over the place. Instead it would be good to think of how to use what is already here. In the following proposals, we'd like to point out areas that has more to do with the small forgotten places along the coastline of Stockholm. Those are interesting sites to visit because of their special character. One of them is a place at Söder Mälärstrand; quite close to Slussen, in-between the tube-bridge and the Old town. You can see the small park with it's high poplar trees from the tube, a place for meditation when passing. Nobody is really using it. People are just passing it. It is a kind of left over space in the city. There is another place, which we would like to recommend. It is down by the river Klara sjö at Stadshusbron in-between the railway and the bridges. It is a forgotten small spot in the city with a special urban character, which stretch along the water under Klarasjörapen. Although there is a lot of traffic around you it is quite peaceful in a way. You can just sit there and look at the other side where it is a small park which is very typical for Stockholm. A very similar character and somehow a forgotten place is to find under the Sankt Eriksbron. You have to take the stairs from the bridge down to the river and as soon as you come down just under the bridge level you can see a black hole under the bridge which right on this spot penetrate the hill. It is quite a filmy view with a scary atmosphere. We think that those places should be preserved because they contribute to a special atmosphere of the city. We should not beautify them we should just amplify their particular character. At last we have to recommend our favorite small place in Stockholm. It is called "Loopen". It is a small pub/shop just under the Liljeholmsbron. There is an entrance from Hornstulls Strand and you have To pass the shipyard first to come to the pub. It has a fantastic terrace and great Caribbean beer! Recommended for the summer!"

Leif Brodersen_architect suggests

"I would like once again to highlight the question of the Royal Palace. The place in itself represents a paradoxical role of architecture in the society today. City planning today is viewed mainly as a matter of form, in which architecture seems to borrow its idiom from times gone by. The question of how Stockholm is going to be utilised and what it is going to look like in the future is, of course, just as much a matter of content, structure, media and power, as it is a matter of working out its architecture. And if architecture really is important, shouldn't it be influenced by contemporary issues, rather than those of the1920s? The colour of the facade of the Royal Palace came under discussion last summer. A costly yellow re-plastering seems to be the most important issue when it comes to city planning at a time when Stockholm has become segregated and is suffering from mass unemployment. The machinery of power has manifested itself in the erection of buildings and in the construction of the city plan. However, the significance of the Royal Palace was lost a long time ago. The royal family reside at Drottningholm. The powers that may be are, in some measure, represented in the Parliament building, but the real power no longer manifests itself in buildings and constructions. The size of the Royal Palace, its expression of power, and the high level of security that surrounds it no longer correspond to its importance. Today the Royal Palace is just another stratification. The building may, to some extent, retain some significance as a national symbol. This warrants a study of the Royal Palace. How can we, by using a minimum of funds and material efforts, create the largest possible transformation of content and significance in a city space? The Northern Star - "She who never sets". A star symbol is in the middle of the inner courtyard. By placing a sign at the gates to the inner courtyard of the Royal Palace, which would indicate a new function for it as a landing place for extraterrestrial beings, the Royal Palace will be invested with meaning that corresponds to its presence and expression. The inner courtyard, with the Northern Star inscribed in a circle, may serve as the actual landing place. By this simple venture the Northern Star (the old royal symbol of power) will be given a new cosmic significance of expansive intergalactic communication and hope for a peaceful future. From the perspective of a flying saucer, the Royal Palace is, with the grid-pattern of streets radiating from it, the logical landing place. Seen from ground level the old castle of the kings will exude new expectations, and its inner courtyard will be given a dimension that is directed upwards."

© 2000 Apoloniya Šušteršič apolonijas@hotmail.com

Ulrika Karlsson_arkitekt föreslår

"Du borde titta på Stureplan i stadens centrum. Det är ett exempel på ett ytterst kommersiellt stadsrum, underkastat en konstant utveckling och oavbruten förändring. Ett slags Stockholms Time Square. Stureplan är en plats som representerar idén om åldrande i det urbana landskapet. Dess övergripande byggnadsstruktur daterar fortfarande från 1800-talet, även om situationen på gatunivån ständigt förändras.

Vid sidan av idén om en konstant förändring av citykärnan vill jag peka på väggens förändring som en av de mest grundläggande arkitektoniska elementen. Vilken är dess funktion idag? Den användes tidigare för att erbjuda avskildhet och uppdelning mellan olika funktioner, den utgjorde en kompakt gräns mellan insida och utsida. Under det senaste seklet har dock dess funktion förändrats rejält, speciellt i stadsrummet, och detta är mycket synligt på Stureplan. Vägen har lösts upp till ett skyltfönster och rummen bakom den blir till visningsrum. Insidan är utsidan och vice versa. Säkerhet som tidigare garanterades av en bastant mur erbjuds nu istället av övervakningskameror och andra system (kreditkort, klimat anläggningar etcetera). Den solida, materiella muren försvinner och dess användande och utseende förändras.

På Stureplan kan man tydligt se hur staden blir ett visningsrum och offentligheten en del av skyltfönstret. Visningsrum har enbart varorna för påseende, vill du köpa dem måste de beställas. Detta är redan ett vanligt tillvägagångssätt när vi köper bilar, möbler, etcetera. I framtiden verkar detta sätt att handla i en tilltagande grad även omfatta andra vardagsvaror. Eftersom skyltfönstrets rum tar mindre rum i anspråk än den vanliga affären, och utrymmet i citykärnan blir allt dyrare, är visningsrummet också en ekonomisk lösning. Det går redan att se många exempel på detta på Stureplan och i närområdet.

Stureplan är också en av få platser där man kan uppleva densitet... men du måste vara där klockan 15.00 under veckosluten!"

Bo Stockman_arkitekt_föreslår

"Jag vill sätta Södermalms sydöstra spets i fokus, ett bostadsområde som alldeles nyligen befunnit sig under utveckling. Det ligger utsträckt längsmed kajerna österut från Skanstull till Danviksbron. Här kan du se hela historien av Stockholms bostadsutveckling, från det sena sjuttioalet fram till idag. Området på den östra sidan är faktiskt fortfarande under konstruktion. Hela utvecklingen av den sydöstra delen av Södermalm har historiska referenser. Det verkar som om stadstjänstemännen är starkt övertygade om att det enda möjligheten att utöka Stockholm är att sampla innerstadens arkitektoniska typologi och klistra på den någon annanstans. Deras största bekymmer - hur man skall blåsa liv i dessa nya strukturer - har förts ned till ett slags kopiering/påklistring process utan att man uppmärksammar en annan plats, en annan situation och en annan kontext. Till exempel kan vi hitta de ursprungsbyggnader som användes som förlagor till utvecklingen av Norra Hammarbyhamnen. Originalen byggdes under sent tjugotal och är uppförda på Norr Mälarstrand. Jag tror att det skulle vara intressant att se båda dessa områden under en och samma dag för att inse paradoxen till fullo.

Byggnadernas allmänna typologi är desamma, undantaget att det finns en stor skillnad mellan Norra Hammarbyhamnen och Norr Mälarstrandområdet. Den största paradoxen skapas i organisationen av det offentliga rummet omkring byggnaderna. Man kan iaktta problemen som skapats i de senare utvecklingarna men som givits en god lösning i de från tjugotalet. Markplanet, som är i höjd med gaturummet i Norra Hammarbyhamnen, är privat och skapar just därför en konflikt med det offentliga rummet utanför. Det finns också olösta situationer som orsakats av att formen helt enkelt tagits från de historiska förlagorna. Jag är säker på att du inser vad jag talar om när du besöker platsen."

suggestion MODERNA MUSEET MODERN MUSEUM **for the day**

Moderna Museet
BOX 16382 SE - 103 27 Stockholm Sweden
T: 46 8 51 95 52 00 F: 46 8 51 95 52 10
www.modernamuseet.se
besöksadress: Skeppsholmen

Ett samtal om arkitektur och stadsplanering i Stockholm kommer att arrangeras på Moderna Museet i augusti 2000.

© 2000 Apolonija Šušteršič apolonijas@hotmail.com

.se

Peter Hallén_designer och arkitekt_föreslår

"Jag vill hellre än att hänvisa till en enskild plats referera till de strategier som används idag av politiker och stadsarkitekter när de planerar vår framtid i Stockholm. De påstår sig känna till den allmänna opinionen bättre än någon annan i staden och att de därför är de enda som har möjlighet att fatta besluta om dess framtid. Den enda frågeställning som de kan hantera när du ansöker om bygglov är kvantitet - aldrig kvalitet.

En plats (en bland flera) som för närvarande diskuteras är Nybroplan. Jag använder det som ett exempel på hur tjänstemännen missbrukar sin makt, och deras önskan att få utforma staden efter sina egna syften. Nybroplan är beläget precis i början av Nybrogatan vid Nybroviken, framför Dramatiska Teatern. Du har kanske lagt märke till att det är en mindre byggarbetsplats där för närvarande. De håller på att färdigställa en plats som skulle tillägnas Raoul Wallenberg, en svensk diplomat som räddade många judar undan nazisterna under det andra världskriget. Under det att han var stationerad i Östeuropa delade han ut svenska pass till de judar som behövde fly från nazisterna. Han lyckades rädda många liv. Efter krigsslutet arresterades Raoul Wallenberg av ryssarna och transporterades till Ryssland, varifrån han aldrig återvände.

Stockholm stad beslöt att tillägna en plats till Raoul Wallenberg och uppkalla den efter honom. Man utlyste en tävling för konstnärer att göra sig en föreställning om minnesplatsen, att göra hans spirit närvarande även i framtiden. Efter att beslutet sig för att döpa platsen till Raoul Wallenbergs Torg, tog de plötsligt ett nytt beslut om att endas uppkalla en liten del av Nybroplan efter honom. Och det var nu som förvirringen började. Hela platsen, eller bara en liten del?

Den danska skulptören Kirsten Ortwed vann tävlingen med ett mycket vackert och känsligt förslag, det var en urban utformning av hela platsen kring Nybroplan. Juryn, som bestod av framstående professionella personer, samstäme om att hennes förslag var det bästa. Men ... i slutändan är det inte hennes idé som kommer att genomföras. Varför? Åter igen, som så många gånger förut, beslöt Stockholm Stads Skönhetsråd sig för att stoppa processen och stadsarkitekterna tilläts träda in bilden för att utforma ett annat förslag utan den vinnande konstnärens medverkan.

Vad som du nu kommer att kunna se på Nybroplan, det vet jag inte... Inte så mycket är jag rädd. Inget som Stockholms stad skulle kunna känna sig stolt över, inget som jag i egenskap av professionell arkitekt skulle kunna visa dig. Allt lades på is och det är nästan omöjligt att få någon information från staden om det här projektet."

Per Glembandt_arkitekt_föreslår

"Jag skulle vilja framhålla ett flertal platser och ställen: Liljeholmens sjöside från Gröndal till Årsta, hela Södra Hammarbyhamnsområdet vidare mot Henriksdal och Kvarnholmen. Och i norr frihamnsområdet från Ropsten till Loudden. Detta är alla industrihamnsmiljöer belägna ganska nära centrum, endas 4-6 km från Moderna Museet på Skeppsholmen. Jag skulle faktiskt kunna tala om hela kranen av förorter runt Stockholms centrum som potentiella utvecklingsområden i närheten av staden.

I början av nittioalet, under konjunkturedgången, löd den politiska ståndpunkten vad gällde stadsplanering att Stockholm inte skulle växa mer. Stadens politiker beslöt att endast tillåta nytt byggande på redan bebyggd mark, och de återstående gröna fläckarna kring Stockholm skulle bevaras. Med dagens blomstrande ekonomi växer Stockholm i allafall och är i desperat behov av bostäder. De områden jag nämnde är därför de enda politiskt möjliga områdena för framtida utveckling.

På sätt och vis är detta synd. De här platserna har ofta en fantastisk atmosfär. Frihamnen till exempel med sin blandning av cisterner, passagerarfärjor och företag verksamma i nya medier. Sett ur ett annat perspektiv är det en möjlighet. Efterfrågan på lägenheter är enorm. Och mest av allt efter innerstadslägenheter, eller lägenheter belägna i närheten av innerstaden. Vi bör dock enligt min mening undersöka dessa områdens egna möjligheter innan vi exploaterar dem som om de bara skulle bli del av ett traditionellt stadscentrum. Först och främst skiljer sig förortens villkor från centrumets. Gator och järnvägsspår löper i sina egna vägar. Förbindelserna till de omkringliggande områdena är otillräckliga, därför blir det få genomresande här, något som inte borgar för ett rikt stadsliv. För det andra, livet i samhället har förändrats. Vi är inte de samma människor som byggde det traditionella centrumet. Vi har delvis andra behov, andra preferenser, andra drömmar och så vidare. Det är inte en lösning för framtiden att utveckla de till centrum närliggande områdena med en förorts densitet, och med byggnader som imiterar tjugo- och trettioatalen - vilket är fallet just nu. Vi kan också skapa historia!

Stockholm kommer inte att upphöra att växa och då vi inte har obegränsad tillgång till möjliga byggnadsplatser, skulle jag föreslå en utveckling med en mycket högre densitet runtom staden. Och mycket höga hus. Det stora antalet människor som har möjlighet att bo där skulle också bidra med en speciell koncentration, en kritisk massa, som är nödvändig för uppkomsten av ett nätverk av andra urbana funktioner som shopping, kultur, tjänster etcetera - funktioner som gör platsen levande och urban. Utvecklingen av höghus kan också vara ekologiskt och effektivt, med användandet av ny teknologi. Man kan till och med tänka sig ha en trädgård på tjugofemte våningen. Du kan föreställa dig utsikten över staden och skärgården från ett höghus... det skulle vara imponerande!"

IGLOO_arkitekter föreslår

"Ta och se på det nybyggda utrymmet mellan den tredje och fjärde Hötorgsskrapan. Det är beläget mitt i staden... och för oss är det som försiggår där en skandal. Varför? Därför att det är ett exempel på ett privatiserande av det offentliga rummet. Tidigare var det en öppen gata, idag har är det en inomhus galleria som stängs under natten.

I nr 1/99 av den vidriga lilla blaskan Handelskammartidningen (som ges ut av Stockholms Handelskammare), verkar det som om det främsta problemet är att Sergels Torg (och resten av staden) tillhör oss alla. Bland annat skriver man att "En stor del av torget är varken inomhus eller utomhus." Med följden att människor blir svåra att kontrollera.

1992 tillsatte Stockholms stad en projektstyrelse för att "lösa problemen" med Sergels Torg. Förutom Stadsbyggnadskontoret, Kulturhuset och Gat-och Fastighetskontoret, ingick även Handelskammaren, Köpmannaförbundet, Cityföreningen och ett antal fastighetsägare. Denna hyfsat partiska styrelse kom så småningom fram till att man borde överdäcka torget. I Handelskammartidningen omtalas det förvänat att detta beslut väckte en opinionsstorm. Den förargliga opinionen tvingade fram en kompromiss - Hästskogängen (en gång mellan Sergels Torg och Gallerian)skulle glasas in och bli en inomhusgalleria "med öppettider som bestäms av dess delägare".

Delägare? Vilka blir detta? Hur går det till när allmän plats blir privat? Vi har försökt att få vår fråga om försäljning av allmänt utrymme besvarad, men anställda på Gat-och Fastighetskontoret svarar bara "Vilka frågor du ställer.... Jag vet inte...". Nu verkar det dock, enligt Handelskammartidningen, som om inte heller kompromissen kommer att bli av . Tråkigt, enligt tidningen, "...eftersom det finns ett förslag som alla har accepterat."

Alla? I en Sifoundersökning från hösten 98 ville 54 % av stockholmarna bevara Sergels Torg och inte ersätta det med affärer och bostäder. 13% visste inte och 33% tyckte att affärer och bostäder var en bra idé.

Som det är nu har visserligen alla rätt att yttra sig om förslag som Stadbyggnadskontoret lägger fram, men ingen behöver ta hänsyn till detta om den som yttrar sig inte är någon av de berörda delägarna i området. Mellan kommunvalen har vi alltså ingen lagstadgad rätt att påverka det som händer i VÅR stad (förutsatt att du inte är hyresvärd eller hyresgäst).

Rätten att ta sig fram och bete sig som man vill på allmänna gator och platser är hotad. Rätten att smussa, viska och gömma sig är inte längre självklar. Rätten att röra sig mellan husen borde vara lika självklar som Allemansrätten. Vi vill ha en urban allemansrätt. Nu."

Sven Svensson_arkitekt_föreslår

"Jag föreslår att man försöker dra en slutsats från de historiska referenserna. Ett anspråkslöst förslag: låt oss avsluta vår historia vid slutet av sjuttioalet. Allt som byggdes innan slutet av sjuttioalet tillhör historien; tillhör den historiska staden.

Jag skulle börja med från 0 från och med åttiotalet och framåt och föreslår att man ser litet närmre på de byggnader, speciellt de bostadsområden, som byggdes vid tillfället. Hur fungerar de (nu) efter att de fått någon form av liv? Var är de belägna? Vem bor där? Är detta ett modernt boende? Är dessa områden jämförbara med människor och musik från det tidiga åttiotalet?

Åk till Traneberg och ta området Minneberg i betraktelse. Man kommer kunna ta sig dit med cykel över den nya bron som invigs till sommaren. Det blir förmodligen en trevlig färdväg genom centrum, över Kungsholmen och längsmed vattnet till Tranebergsbron. Detta bostadsområde har givits en mycket attraktiv placering vid strandlinjen och fortsätter sedan in i parken med en fantastisk utsikt över Kristineberg.

Det andra bostadsområdet som jag speciellt vill peka på är beläget i norra delen av staden bakom Försvarshögskolan, det kallas Starrbäcksången. Man kan se på kartan att det har en ganska anmärkningsvärd byggnadsstruktur - helt i cirklar. Det här är väldigt nära innerstaden och det är därför beläget på en mycket bra plats. Ån mer centralt beläget är bostadsområdet Södra Station på Södermalm som har ett stort grönområde i mitten, men som ibland omgärdas av en ganska skräckinjagande arki-tektur.

Dessa åttiotalets bostadsområden varierar sinsemellan men har vissa gemensamma grundläggande förutsättningar. De har placerats i uppeendeväckande omgivningar, antingen vid vatten eller mycket centralt i staden. De är ritade med ett slags besat-thet av ett historiskt referensmaterial som man inte kan förknippa med platsens egen kontext. Ibland strävar de efter att framstå som kungapalats, och de skapar olyckligtvis en liknande tom atmosfär.

Men jag skulle vilja att du åker med cykel från Moderna Museet för att se på Minnebergsparken och försöker hitta ett café där du kan sitta ned och kanske möta några av de som bor i området. Succé!"

N.O.D -natur orienterad design föreslår

"För tillfället är Vin & Sprits gamla område på Liljeholmen ett av Stockholms blivande utvecklingsområden. Ett stort svenskt byggföretag vid namn JM har köpt delar av markområdet, sjösidan längs med Sjövikskajen och Årstadalshamnen där vårt kontor tillsammans med andra arkitekt kontor nu befinner sig. Planerna för utvecklingen av det här området är redan förberedda, och det som du kan se idag är redan historia. Det värsta scenariot är om utvecklingen utplånade allt som redan existerar där, den redan existerande kulturen, och att bostäder byggs över hela platsen. Det vore bättre att istället reflektera över hur man kan använda det som redan befinner sig här. Det nya grannskapet kommer annars se ut som en scenisk pastisch från 20- eller 30-talet då vi istället borde ta hand om de redan förekommande strukturerna.

I de följande förslagen vill vi peka på några områden som mer har att göra med mindre, bortglömda platser längs med Stockholms kustlinje. Det är intressanta områden att besöka eftersom de har en speciell karaktär. En av dem är en plats vid Söder Mälarstrand; ganska nära Slussen, mellan tunnelbanebron och Gamla Stan. Man kan se den lilla parken med sina höga popplar från tunnelbanan, en plats lämpad för meditation om man råkar passera den. Den används egentligen inte av någon, människor passerar den bara. Det är den sorts plats i staden som "blivit över".

Det finns en annan plats som vi gärna rekommenderar. Den är belägen vid Klara sjö invid Stadshusbron, mellan järnvägen och broarna. Det är en bortglömd liten plats med en speciell, stadslik karaktär som sträcker sig längs med vattnet under Klarasjörampen. Även om det finns mycket trafik omkring så är den på något sätt ganska rofylld. Man kan sitta ned och se över till den andra sidan där det finns en liten park, som är väldigt typiskt för Stockholm.

En mycket liknande karaktär, och likaledes en på sätt och vis bortglömd plats finner man även under Sankt Eriksbron. Här är man tvungen att gå från bron nedför trapporna till vattnet, och så snart man kommit ned under brons ser man under den ett svart hål som genomborrar berget just på denna plats. Det är en ganska filmisk utsikt med en skrämmande atmosfär. Vi anser att de här platserna inte bör bevaras bara för att de bidrar till en speciell atmosfär i staden, och de skall inte förskönas, man skall endast förstärka deras särskilda karaktär.

Till sist måste vi nämna vår favorit bland Stockholms mindre platser. Det heter Loopen, och det är en liten kombinerad pub och affär under Liljeholmsbron. Man hittar ingången från Hornstulls Strand och man måste passera båtvarvet innan man kommer till puben. Det har en fantastisk terrass och utmärkt karibisk öl! Rekommenderas till sommaren!"

Leif Brodersen_arkitekt_föreslår

"Än en gång skulle jag vilja belysa frågan om Kungliga Slottet. Platsen representerar i sig själv arkitekturens paradoxala roll i dagens samhälle. Stadsbyggnadsproblemen ses idag ofta som rena formproblem, där arkitekturen lånar sitt formspråk från svunna tider. Frågan om hur Stockholm skall användas och gestaltas i framtiden, är givetvis lika mycket en fråga om innehåll, strukturer, media och makt, som en fråga om utformning av arkitektur. Och i den mån arkitekturen har betydelse; borde inte våra egna samtidsfrågor påverka gestaltningen, hellre än tjugotalets? Kungliga Slottets fasadfärg har i sommar varit föremål för debatt; en kostsam gulfärgad omputsning, tycks vara den viktigaste stadsbyggnadsfrågan i segregationens och massarbetslöshetens Stockholm. Makten har manifesterats genom det byggda objektet och den byggda stadsplanen. Sedan länge har Slottet förlorat sin ursprungliga betydelse. Kungafamiljen bor i Drottningholm. Dagens makthavare finns i någon mån representerade i Riksdagshuset, men den egentliga makten manifesterar sig inte längre i byggda objekt. Slottets storlek, dominerande uttryck och höga bevakningsnivå motsvarar inte längre dess innehåll. Det har blivit en avlagring bland andra. Kanske har byggnaden i någon mån fortfarande en viss betydelse som nationalsymbol. Allt detta gör Slottet lämpat för en undersökning; vilket minimum av medel och materi-ella insatser kan ge den största möjliga förändringen av innehåll och betydelse i ett stadsrum?

Nordstjärnan (ä.v. Polstjärnan) -"Hon som aldrig går ned"

Genom att placera en ny skylt vid grindarna till den Inre Borggården vilken anger en ny funktion som ankomstplats för utomjordiska varelser, kommer Slottet att åter ges en innebörd som motsvarar dess tyngd och uttryck. Den Inre Borggården med sin i en cirkel inskrivna Nordstjärna föreslås utgöra själva ankomstplatsen. Genom detta enkla tilltag ges Nordstjärnan (Konungens gamla maktsymbol) en ny kosmisk innebörd av expansiv intergalaxär kommunikation och fredlig framtidstro. Sett från ett tefatsperspektiv är Slottet med sina omgivande radiellt utstrålande gaturutnät, den logiska ankomstplatsen. Sett från marken utstrålar den gamla kung-aborgen en ny förväntan och dess inre borggårdsrum ges en ny uppåtriktad dimen-sion."

8